

STJEPKO TEŽAK

SIBILARIZACIJA U
SUVREMENOMU HRVATSKOM KNJIŽEVNOM JEZIKU

Jezični zakoni, kao uostalom i svi drugi, ograničeni su vremenom i prostorom. U jednom vremenu i prostoru još ne djeluju, u drugom djeluju jačajući do apsolutizacije, a potom — postupno slabeći — dosižu razdoblje u kojem više ne djeluju. A kad djeluju, ne moraju djelovati ni sveobuhvatno ni dosljedno, jer im određene kategorije ili pojedinačni izuzeci izmiču. Izuzeci se povremeno mogu množiti pa svojom množinom dovesti u pitanje i sam zakon. Može se dogoditi da se pravilo potvrđuje uglavnom izuzecima, kako to pokazuje i današnje stanje sibilarizacije u hrvatskom književnom jeziku.

U Mažuranićevoj »Smrti Smail-age Čengića« *nejednacijem (ter lako-kril nejednacijem letom), tisijeh i glusijeh (posred tisijeh, glusijeh tmina)* još se moglo doživljavati kao stilem, kao jak otklon od suvremene književne norme, snažno izražajan zbog svoje arhaičnosti i dijalektnosti, ali jedva da bi današnji koji pjesnik posegnuo za takvim stilemom. Današnji čitatelj nema sluha za takvu sibilarizacijsku dosljednost, uho mu je viklije desibilarizacijskim zvukovima, i to ne samo u pridjeva nego već i u imenica. Ugledni pisci koje bi bilo nepravično optužiti zbog neznanja ili dijalektne ovisnosti danas će napisati *šaki, kvaki, opaski* iako im za to ne daju zeleno svjetlo ni najelastičniji gramatički priručnici.

U Veberovoj *Slovnici hrvatskoj*, koja je bila književnojezični orijentir većini hrvatskih pisaca s kraja prošlog stoljeća, imenice muškoga roda dosljedno provode sibilarizaciju, pa Veber daje i primjer *naši Marci* (prema *naš Marko*).¹ Suprotno tome, u DL jednine imenica ženskoga roda dopušta dvojnosti: *knjizi, ruci i knjigi, ruki*,² dok primjere za $h > s$ ne navodi ni uz pravilo iako bi ih iz njegove formulacije trebalo podrazumijevati (»Grleni se preglasuju u deklinaciji samostavnika i konjugaciji pred i u svoje sične . . .«).³

U Marčića odstupaju od sibilarizacije neke imenice muškoga roda na **-čak (cvrčki, mački, svrački, ručki, točki, dečki)*, zatim *guski, patki i cucčki*, dvije imenice srednjega roda u DLI množine: *klupcima, pazusima*,

¹ Adolfo Veber, *Slovnica hrvatska za srednja učilišta*, Zagreb, 1876, str. 33.² Isto, str. 36.³ Isto, str. 16.

a u ženskomu rodu čak i primjeri poput: *Boci, kolezi, sinagozi, čosi, Krći, Lenci, Podunavci, Misi (Miha)*. Dopuštaju se i alomorfni oblici (*Boki, kolegi* itd.). Ne provode sibilizaciju hipokoristici (*baki, Bogi*) i imenice na *-cka, -zga, -sha (kocki, mazgi, pashi)*, a »rado ostaju bez promjene« imenice na *-čka, -ćka, -ska, -ška, -tka*.⁴

Za Maretićem se uglavnom povode pisci školskih gramatika u prvoj polovici 20. st., dodajući postupno još pokoje pravilo za dvojnosti ili izuzetke, a *Priručna gramatika*, dosljedno zahtijevajući sibilizaciju u muškom rodu, donosi čak sedam tipova imenica ženskoga roda koje u DL jednine nemaju sibiliziranu osnovu (neke pojedinačne, hipokoristici, imena i prezimena, zemljopisna imena, imenice na *-cka, -ska, -zga, -ćka, -ćka*, imenice s osnovnim završetkom *-Cg*, etnici tipa *Ličanka*).⁵ Dopušta se i veći broj dvojnosti (npr. imenice na *-sk, -šk, -tk*, a za imenice na *-h* kaže se da su običnije s nesibiliziranom osnovom).⁶ Ta je gramatika i najbliža današnjoj književnojezičnoj praksi. Kažem: najbliža, jer je tih odstupanja od sibilizacije u praksi pisanja standardnim jezikom više no što *Priručna gramatika* navodi.

U svom nedovršenom i još neobjavljenom radu »Morfologija hrvatskoga književnog jezika« Slavko Pavešić je iznio 161 deklinacijski uzorak za imenice muškoga roda, a među njima čak pet uzoraka bez sibilizirane osnove u množini: *cucki, dečki, dingi, ginki, natucki*. U objašnjavanju alomorfni osnova tvrdi da nema sibilizacije ni u jednosložnih posuđenica (*Baski, magi, ergi, bronhi*) pa se može pretpostaviti da bi se broj uzoraka bez sibilizacije u konačnoj verziji i povećao, a vjerojatno bi bilo i više uzoraka s dvojnim pa i trojnim osnovama (npr. *flaminzi/flamingi, omećci/omečki, patki/patkovi, bazgi/bazgovi, gusci/guski/guskovi*).

Sve veći broj primjera desibilizacije u našoj književnojezičnoj praksi uvjerava nas da je već davno narušeni sibilizacijski mehanizam preslab da bi djelovao snagom jezičnog automatizma. Za Pavešićev tolerantniji stav prema desibilizatorskim tendencijama u suvremenom hrvatskom jezičnom standardu sve je više potvrda u novijoj publicistici i beletristici:

V. Nazor: *lijeski* (*Izabrane pripovijetke*, str. 27)

M. Krleža: *štimungi⁷, dasci⁸, daski⁹*

S. Mihalić: *kvaki¹⁰, Bocaki¹¹*

D. Ivanišević: *dlaki¹²*

⁴ Tomo Maretić, *Gramatika hrvatskoga ili srpskoga književnog jezika*, Treće izdanje, MH, Zagreb, 1963, str. 94.

⁵ *Priručna gramatika hrvatskoga književnog jezika*, ŠK, Zagreb, 1979, str. 92—93.

⁶ Isto, str. 94.

⁷ *Tri kavalira gospođice Melanije*, str. 9.

⁸ *Pjesme u tmini*, Zagreb, 1937, str. 33.

⁹ Isto, str. 41.

¹⁰ Stjepan Mihalić, *Bezdana nevolja*, Zora, Zagreb, 1959, str. 7.

¹¹ Isto, str. 40.

¹² Drago Ivanišević, *Karte na stolu*, Zora, Zagreb, 1959, str. 37.

- I. G. Kovačić: *puški*¹³
 M. Peić: *trski* (*Skitnje*, str. 236)
 L. Grakalić: *sjemenki*¹⁴
 Z. Malić: *njuški*¹⁵
 Z. Majdak: *jarugi, zadrugi, zadrugi*¹⁶
 T. Ladan: *vojski* (*Bosanski grb*)
 T. i A. Stamać: *šaki, opeki, šljaki*¹⁷
 D. Ugrešić: *srčiki* (*Štefica Cvek u raljama života*, str. 92)
 Vjesnik, 25. kolovoza 1985: *opaski*

To su samo usputne pribilješke, sustavnija istraživanja zacijelo bi ovu tendenciju potvrdila s mnogo više primjera. O poremećenosti jezičnog stanja u vezi sa sibilarizacijom svjedoči i malo ispitivanje odnosa prema toj glasovnoj pojavi među studentima jugoslavenskih jezika i književnosti na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Studentima je ponuđen izbor između slijedećih alomorfni parova: *baraki/baraci, daski/dasci, maski/masci, Liki/Lici, Podravki/Podravci, jarugi/jaruzi, Požegi/Požezi, Katangi/Katanzi, juhi/jusi, snahi/snasi, Tihi/Tisi, Omahi/Omasi*. Predloženo im je da se odluče za jedno od pet rješenja: a) samo sibilarizirana osnova (*baraci, jaruzi, jusi*), b) samo nesibilarizirana osnova (*baraki, jarugi, juhi*), c) ravnopravna upotreba obiju osnova (*baraki — baraci, jarugi — jaruzi, juhi — jusi*), d) dopuštena upotreba obiju osnova, ali s prednošću i većom čestoćom sibilarizirane osnove (*baraci — baraki, jaruzi — jarugi, jusi — juhi*), e) dopuštena upotreba obiju osnova, ali s prednošću i većom čestoćom nesibilarizirane osnove (*baraki — baraci, jarugi — jaruzi, juhi — jusi*). 71 student III godine (1985/86) ovako je iskazao svoj odnos prema postavljenom problemu:

baraki/baraci	— a) 32,	b) 2,	c) 0,	d) 12,	e) 2
daski/dasci	— a) 32,	b) 3,	c) 0,	d) 16,	e) 4
maski/masci	— a) 4,	b) 11,	c) 3,	d) 3,	e) 4
Liki/Lici	— a) 17,	b) 12,	c) 5,	d) 8,	e) 12
Podravki/Podravci	— a) 5,	b) 24,	c) 6,	d) 4,	e) 16
jarugi/jaruzi	— a) 21,	b) 9,	c) 4,	d) 12,	e) 7
Požegi/Požezi	— a) 1,	b) 26,	c) 8,	d) 1,	e) 2
Katangi/Katanzi	— a) 3,	b) 28,	c) 4,	d) 3,	e) 8
juhi/jusi	— a) 1,	b) 33,	c) 1,	d) 1,	e) 6

¹³ Ivan Goran Kovačić, *Izabrana djela*, Zagreb, 1951, str. 527.

¹⁴ Oriana Fallaci, *Pismo nerođenom djetetu*, preveo Ladislav Grakalić, Znanje, Zagreb, 1977, str. 12.

¹⁵ Witold Gombrowicz, *Ferdydurke*, preveo Zdravko Malić, Mladost, Zagreb, 1965.

¹⁶ Zvonimir Majdak, *Marko na mukama*, str. 26 i 43.

¹⁷ Günter Grass, *Lumbur*, preveli Truda i Ante Stamać, Liber, Zagreb, 1979, str. 99.

snahi/snasi	— a) 4,	b) 26,	c) 6,	d) 3,	e) 11
Tihi/Tisi	— a) 0,	b) 36,	c) 0,	d) 0,	e) 5
Omahi/Omasi	— a) 1,	b) 32,	c) 1,	d) 2,	e) 8.

Neki učenici su kod pojedinih primjera ostali neodlučni pa se ukupni broj svih rješenja (a, b, c, d, e) ne poklapa s brojem sudionika. Čak 34 studenta nisu navela svoj stav prema dubletama *maski/masci*. Deblje otisnute brojke pokazuju slaganje s *Priručnom gramatikom*. Slaganja su relativno visoka kada su u pitanju jedinstvena, nedvojna rješenja (*baraci, jaruzi, Katangi, Tihi, Omahi*), a prilično niska u prihvaćanju ravnopravnih dubleta (*maski/masci, Liki/Lici, juhi/jusi, snahi/snasi*). Raspršenost rezultata pokazuje znatnu pokolebanost studenata, ali je očita i sklonost k desibilarizaciji. Slično, iako ne u svemu, odlučivalo se i 27 studenata jugoslavistike na Pedagoškom fakultetu u Osijeku (IV godina, 1985/86):

baraki/baraci	— a) 19,	b) 0,	c) 3,	d) 5,	e) 0
daski/dasci	— a) 15,	b) 2,	c) 5,	d) 5,	e) 0
maski/masci	— a) 3,	b) 11,	c) 5,	d) 4,	e) 4
Liki/Lici	— a) 17,	b) 1,	c) 5,	d) 4,	e) 0
Podravki/Podravci	— a) 5,	b) 8,	c) 7,	d) 3,	e) 3
jarugi/jaruzi	— a) 18,	b) 1,	c) 3,	d) 4,	e) 1
Požegi/Požezi	— a) 0,	b) 18,	c) 3,	d) 0,	e) 6
Katangi/Katanzi	— a) 1,	b) 18,	c) 4,	d) 1,	e) 3
juhi/jusi	— a) 0,	b) 24,	c) 1,	d) 0,	e) 2
snahi/snasi	— a) 4,	b) 16,	c) 4,	d) 1,	e) 2
Tihi/Tisi	— a) 0,	b) 25,	c) 1,	d) 0,	e) 1
Omahi/Omasi	— a) 1,	b) 21,	c) 2,	d) 1,	e) 2

Bez obzira na broj ispitanika ovi su rezultati indikativni i upućuju na sličan zaključak kao i navedeni primjeri iz suvremene beletristike, tj. na postupno jačanje desibilarizacije. Razlozi su širenju ove glasovne pojave višestruki:

a) popriličan broj dvostrukosti koje su dopuštale normativne gramatike

b) stanje u narodnim govorima, čak i u novoštokavskima, npr. u Slavoniji, Baranji, Posavini, Baniji, Kordunu, Lici, Žumberku, gdje su jaki otkloni od sibilarizacije

c) težnja da se osnova u različitim oblicima iste riječi zvukovno što manje udaljuje od najčešćega oblika

d) sve veća pojava tuđica.

S obzirom na današnje stanje može se tvrditi da se sibilarizacija dosljedno provodi samo u imperativu glagola tipa *peći* i *strići* (*peci, strizi*) i u DLI množine imenica srednjega roda (klupko — *klupcima*, pazuh — *pazusima*).

Relativno je dosljedna sibilarizacija u imenica *a* deklinacije m. roda, gdje se može uspostaviti ovaj sustav izuzetaka:

Ne provode sibilarizaciju:

- a) imenice s nepostojanim *a* u završecima *-cak* (*cucki, natucki*), *-tak* (*petki, patki*), *-zag* (*bazgi*), *-sah*
- b) jednosložne posuđenice (*Baki, ergi, bronhi*)
- c) imenica *dečki*
- d) prezimena koja nisu istovjetna s novoštokavskim općim imenicama: *Balogi, Debeljuhi, Piceki*
- e) toponimi: *Novaki, Paljugi, Čehi*
- f) osobna i životinjska imena s dvosuglasničkim osnovnim završetkom tipa *Janko, Lisko* (*Janki, Marki, Liski, Šarki, Zelenki*)
- g) višesložne posuđenice u kojima nije uvriježena sibilarizacija (*din-gi, indigi, fuegi, mangi, largi, tangi, ginki*).

S alomorfnim osnovama upotrebljavaju se:

- a) neke tuđice: *flamingi* i *flaminzi, hidalgi* i *hidalzi*
- b) prezimena tipa *Duhi* — *Dusi, Gaki* — *Gaci, Begi* — *Bezi*
- c) neke imenice s nepostojanim *a* u završecima *-čak* (*mački* i *maćci*), *-čak* (*omečki* i *omećci*, prema *omedak*), *-sak* (*guski* i *gusci*).

Mnogo je složenije stanje u imenica *e* deklinacije. Velari se u pravilu zamjenjuju u svih općih neposuđenih imenica kojima je pred završnim osnovnim suglasnikom samoglasnik (*ruci, brizi, svrsti*), ali je popriličan broj izuzetaka.

Ne provodi sibilarizaciju mnoštvo imenica s jednosuglasničkim osnovnim završetkom bez obzira na postanak: *ciki, čeki, čuki, deki, foki, karioki, kiki, kliki, koliki, kuki, mastiki, moki, nećaki, oki, patiki, rođaki, siki, skiki, šljuki, štuki, toki; agi, centrifugi, čagi, dogi, dugi, drogi, figi, fugi, intrigi, jogi, kacigi, kečigi, kolegi, kugi, ligi, omegi, oštrigi, papigi, pirogi, pjegi, ragi, sagi, sigi, sinagogi, stonogi, šegi, škrgi, šparogi, šugi, togi, vugi; čohi, drehi, johi, protuhi, psihi, režuhi, sinegdohi, skuhi, sohi, utjehi, zalih*.

Neke od takvih imenica imaju dvojne osnove: *meki* i *meci, zveki* i *zveci, oseki* i *oseci, eklogi* i *eklozi, kvrgi* i *kvrgi, ljagi* i *ljazi, prečagi* i *prečazi, vagi* i *vazi, buhi* i *busi, epohi* i *eposi, juhi* i *jusi, lijehi* i *lijesi, maćehi* i *maćesi, muhi* i *musi, omahi* i *omasi, plohi* i *plosi, snahi* i *snasi, stres*. U suvremenoj hrvatskoj književnojezičnoj praksi i od tih primjera češće se upotrebljavaju nesibilarizirani.

Budući da i nema imenice na *-ha* u kojoj je moguća samo sibilarizirana osnova u DL jednine, za taj skup imenica moglo bi se postaviti obrnuto pravilo: Ne provodi se sibilarizacija u imenica na *-ha*, osim u nekih gdje su moguće dvojne osnove. Pa i promjena $g > z$ može se proglasiti izuzetkom u ovoj kategoriji riječi. Bit će to očitiije kada se navedu i ostali primjeri za neprovođenje sibilarizacije.

Osim već navedenih imenica *e deklinacije* ne provode sibilizaciju:

a) osobna ženska i muška imena (*Alemki, Aniki, Miki, Moniki, Đuki, Zrinki, Željki; Gigi, Većenegi, Grgi, Gugi; Tihi, Mihi, Vlaha*)

b) ženska imena izvedena od prezimena sufiksom *-ka* ili *-ovka* (*Braj-kovički, Turkulinki*)

c) prezimena bez obzira na podrijetlo (*Berki, Ladiki, Lhotki, Zniki; Alagi, Ortega, Vergi; Cohi, Glihi, Strehi*)

d) imena domaćih životinja (*Bijelki, Njaki, Rički, Pirgi, Rogi, Njuhi*)

e) većina zemljopisnih imena, domaćih i stranih: *Baški, Iki, Itaki, Krki, Tanganjiki, Vuki, Bačugi, Katangi, Rigi, Stojdragi, Volgi, Omahi, Raduhi*.

Sa sibilantnom osnovom upotrebljavaju se imena nastala od općih imenica (*Banja Luci, Rijeci, Banovoj Jaruzi*) i neka stranog podrijetla koja su se već uvriježila sa sibiliziranim osnovom (*Africi, Americi*). Dvojako se mogu upotrebljavati: *Aljaski* i *Aljasci, Liki* i *Lici, Sutjeski* i *Sutjesci, Zeleniki* i *Zelenici*. I tu je, osim *Lici* češći nesibilizirani lik.

f) hipokoristici na *-a* i *-o*: *baki, seki, ujki, drugi, rogi, đogi, cigi*

g) etnici izvedeni sufiksima *-ka, -nka, -čanka*: *Angolki, Afrikanki, Zagrepčanki*

h) imenice na *-cka, -čka, -ćka*: *kocki, packi, igrački, točki, polnočki, srečki*

i) imenice na *-jka* koje znače žensku osobu s kakvom osobinom i koje su izvedene od tuđice: *crnojki, ljepojki, milojki, buržujski, milicajki, tramvajki*

j) imenice na *-lka* izvedene od pridjeva *-alan* (prema latinskome *-alis*): *feudalki, ilegalki, specijalki*, zatim složenice: *slavenofilki, srednjoškolki*, kao i većina drugih imenica na *-lka*: *bijelki, polki, rusalki, vlastelki*.

Malo je takvih imenica s alomorfnom osnovom: *alki* i *alci, bulki* i *bulci, cijelki* i *cijelci, jelki* i *jelci*, pri čem treba nesibilizirane likove istaknuti kao češće.

k) imenice na *-ljka*: sve izvedenice od imenica muškog roda na *-telj*: *darovateljki, natjecateljki, roditeljki*; složenice: *bogomoljki, dobrovoljki, žutovoljki*; imenice na *-ljka* koje znače žensku osobu: *bogaljki, pjevaljki*.

l) imenice na *-mka*: tuđice koje znače pripadnicu nekog zvanja ili zanimanja (*agronomki, ekonomki*; složenice: *brakolomki, inozemki*) i ostale (*simki*).

n) imenice na *-nka*: koje znače podrijetlo, pripadnost, zanimanje, boju ili koju drugu osobinu ženskoga bića: *blizanki, brđanki, crnki, manjinki, partizanki, rumenki, zubokljunki, ženki*; izvedenice od razlomačnih brojeva: *polovinki, trećinki, četvrtinki*; tuđice: *džunki, lozinki, šunki*.

Imenice koje ne znače bića mogu imati dvojne likove: *crtanki* i *cr-tanci, čitanki* i *čitanci, mašinki* i *mašinci, najlonki* i *najlonci, palačinki* i *palačinci, čajanki* i *čajanci*. Osim *čitanci*, češći su nesibilizirani likovi.

o) imenice na *-pka* prema normativnim priručnicima provode sibilizaciju (*bezupci, čipci, klopci, kupci, stapci, šipci, tipci, zipci*), a za nekoliko imenica dopuštaju se dvojnosti: *cjepki* i *cjepci, crpki* i *crpci, dušegupki* i *dušegupci, jeđupki* i *jeđupci*.

Ipak — s obzirom na čestoću u današnjoj govornoj praksi — desibilarizacija prevladava i u ovom redu imenica

p) imenice na *-arka, -erka, -ijerka, -irka, -orka*: tuđega podrijetla: *akcionarki, revolucionarki, inženjerki, režiserki, garderobijerki, romansi- jerki, kurirki, vincilirki, atentatorki, juniorki*; domaćeg podrijetla: *no- vinarki, stanarki, strojarki*; prema sufiksu *-čar*, bez obzira na podrijetlo: *bolničarki, električarki, tehničarki*; deminutivi: *iverki, starki, zvjerki*; slo- ženice: *crvenperki, licemjerki, naočarki, vjetropirki*; tuđice: *birki, marki, mazurki*

Neke imenice iz ovoga reda imaju dvojne osnove: *ćilimarki* i *ćili- marci*, *kamenjarki* i *kamenjarci*, *kćerki* i *kćerci*, *mahunarki* i *mahunarci*, *štirki* i *štirci*. Nesibilarizirani likovi su i tu danas češći.

r) imenice na *-ska*: uglavnom tuđice i složenice: *arabeski, maraski, oblouski, odaliski, soldateski* i poneka naša izvedenica: *laski, paski, praski*.

Više ih je s dvojnim osnovama: *burleski* i *burlesci*, *driski* i *drisci*, *dviski* i *dvisci*, *freski* i *fresci*, *guski* i *gusci*, *humoreski* i *humoresci*, *li- jeski* i *lijesci*, *liski* i *lisci*, *maski* i *masci*, *periski* i *perisci*, *piski* i *pisci*, *pljoski* i *pljosci*, *pljuski* i *pljusci*, *pliski* i *plisci*, *skaski* i *skasci*, *tamariski* i *tamarisci*, *troski* i *trosci*.

s) imenice na *-ška* rjeđe su sa desibilariziranom osnovom: *bačuški, miški, šiški*, češće su s dvojnim osnovama: *čaški* i *čašci*, *ješki* i *ješci*, *noški* i *nošci*, *taški* i *tašci*;

I tu su sve češći nesibilarizirani likovi (*njuški, puški*).

t) imenice na *-tka*: *brzometki, četki, čestitki, desetki, lutki, prosti- tutki, votki*

Samo neke imenice iz ovoga reda imaju dvojne osnove: *bitki* i *bici*, *odgonetki* i *odgoneci*, *pripovijetki* i *pripovijeci*, *zagonetki* i *zagoneci*.

u) imenice na *-vka* koje znače žensku osobu: *čakavki, frontovki, naivki, reprezentativki, skojevki*

v) imenice na *-Cg*: *algi, bazgi, bistrangi, bitangi, čergi, drezgi, drozgi, felgi, gangi, harangi, haringi, mazgi, mezgi, muzgi, rozgi, sfingi, siringi, tajgi, tezgi, zvizgi*

Izuzetno: *kavzi* i *kavgi*.

z) imenice na *-Ch*: *mirhi, pashi, šaphi*

U razgovornom jeziku, pa i u publicistici, nesibilariziranih je likova i više. Navedeni su samo primjeri nađeni u novijim rječnicima i grama- tičkim priručnicima.

Iz svega se može zaključiti da je desibilarizacija najjače zahvatila *e deklinaciju*, a u njoj imenice na *-ha*, pa zatim na *-ga*. Sa značenjskog stajališta sibilarizaciji se najsnažnije odupiru: a) hipokoristici, b) vlasti- ta imena, c) tuđice. Među vlastitim imenima najmanje podliježu sibilarizaciji zemljopisna i osobna ženska imena. Sve češće se javlja težnja da se alomorfnost osnove iskoristi kao razlikovno sredstvo. U *Vjesniku*, gdje je inače DL jednine opće imenice uvijek *slozi*, nalazimo ovo: *Vrata svjet- skog tržišta »Slogi« je otvorila »Planika«*. U istom listu vrlo često čitamo

u »*Podravci*« kad je riječ o poznatom koprivničkom SOUR-u, a *Podravki* kada se piše o ženi iz Podravine.¹⁸ U razgovoru sam čuo novoštokavca: »Reci Zorki« (djevojci) i »Bio sam u 'Zorci'« (šabačkoj).

Bez obzira na to što u ovom radu nije dan i popis imenica gdje se sibilarizacija obavezno provodi, ipak nije teško na danoj građi zaključiti da broj izuzetaka ozbiljno narušava sibilarizacijski fonološki mehanizam. To nas dakako ne navodi na pomisao da su sibilarizacijski likovi već arhaični i da valja širom otvoriti vrata desibilarizaciji, osnažujući je i po-spješujući. Treba tek normativne gramatičke ograde razmaknuti i dopustiti sve one otklone od sibilarizacije koje današnja jezična praksa obilno potvrđuje, dvostrukosti prepustiti izboru pojedinaca, a odstupanja u primjerima gdje sibilarizacija nije još načeta ostaviti slobodi poetskog stvaralaštva, jer tu izbor između *k*, *g*, *h* i *c*, *z*, *s* — bilo zbog zvuka bilo zbog veće uporabne čestote — može biti odsudno važan.

Summary

SIBILARIZATION IN THE CONTEMPORARY LITERARY CROATIAN

In the recent Croatian language and the publishing practice, and even more in colloquial speech, the phenomenon of desibilarization is increasing. The real state does not reflect the demands of official grammar. This article deals with those nouns of *a* and *e* declension in which sibilarization has not been carried out or both doublettes — sibilarized and nonsibilarized — have been equally used. The hypocoristics, proper names and foreign words, resist sibilarization most strongly. Female personal names and geographical names are among proper names least inclined to sibilarization. This is also the case with the more recently borrowed foreign words.

¹⁸ Tako je i u *Priručnoj gramatici*, str. 93.